

یا زان: ساوه نین خرقان بخشینین سندا میرکن دیندن
بیرینچی درجه لی عدلیه وکیلی - علی کمالی

ف س ا ن ی

غزنوی لر - سلجوقی لر - خوارزمشاهی
لر - مغوللار - تیموری لر - آتابیگ لر - آق قویونلولار - قارا قویو
نلولار - قراختائی لار - صفوی لر - افشارلار - قاجارلار حتی عثمانی لار
وهندین تورک - مغول امپراطورلاری حاکم و سلطان و امپراطور اولان حالدا
فارسی دین شاعرلرین، فارسی شعر دئمه گینه خاطر، آغیزلارین، قیزیل،
گوموش و اینجی لرله دولدوروبه اولارلا خلعت، صلہ وظیفه و آیلیسق
و ثریبلر. نئجه: (که از نقره زد د بگدان عنصری) و (بسی رنج بردم در
این سال سی عجم زنده کردم بدین پارسی) دین، حکیم فردوسی
صله نین مقدارینه گؤره، تورک سلطان محمود ایله، ایشی اوم و کوسه
یئتیشدی. فارس مدنیتین از یلمیش و حانی دودا قینا یئئنشمیش و اریقینی
عربلرین فرهنگی - سیاسی - نظامی و اقتصادی تساجم لاریندان قورتاران
تورکلر دیرلر، فارس لار ابومسلم خراسانی دن ماء یوس اولاندان صونرا،
بابک کیمی سردار لارین دوور و نایب قیشیب

قیلینج لری ایله - حاج بن یوسف کیمی قان تو کسن و
ماء مون کیمی ایکی اولو و مستعصم کیمی لرین اللرین
ایراندان کسب و ایرانلیلارا نفس چکمک و فارسی دیننده دانیشماق
امکانین و ثریبلر. ایرانین مین ایلدن آرتیق حکومت ائدن تورک
دیللی شاهلاریندان چوخو فارسی و تورک شربک اولان عزیز ایران آدلی
وطنلرینه خاطر چوخ قیلینج لر چالیب و فارسی دینندن حمایت ائدیب
لرحتی تورک اولان حالدا فارس شاعرلره یا خشلیق و فارس ادبیاتینا
قوللوق ائدیبا اولریده و فارسجا - نه گوزل - گوزل شعرلر دئییلر
نئجه کی آشا قادا شرحی اجمالاً گلیر.

* * *

۲۸۵ دن ۶۰۹ هـ . ق . یه جن تورکستاندا حکومت باشیندا اولان آل افراسیاب
(قاراخانی لر) شاهلاریندان طمغاج خان ابراهیم دن که سمرقند ده
سلطنت ائدرمیش و فارسجا دا گوزل شاعریمیش بورباعی نقل اولونوبدور

ای روی تو از حس حواس زارحای درمن نگر از چشم کرم پارحهای
 درباب که ترمیکنند از خون حگر هجران نواز هر مژه دستارحهای
 قتلح ارسلان بوسلسله نین آخر سلطانی داکه ۶۰۹ هـ . ق . ده سلطان
 محمد خوارزمشاه الی ایله ^{قتله} کشتنش سیدیر ، فارسی دییین تورک شاعر لر دن
 ایمنش و بوراعی ده او سوکودور :

ما وتوکه هم نمونه یرگار سیم سرگرچه دو کرده ایم ، نک خان داریم
 چون نقطه نهادیم در این دایره پای تا آخر کار سربیم باز آریم
 آل افراسیاب شاهلاریندنان بریده پیغمولک دیرکه فارسی شعرین جوخ
 گو زل دیرمیش ، اونون بیرغزلیندن شچه بیت :

دیده ز جمال یار یابد آن بهره که از بهار یابد
 نیی ز بهار کی توان یافت ؟ هرج آن ز حسان سار یابد
 سلطان محمود غزنوی فارس شاعر لرینی بشویق ائدن و اولارا آغیر صله
 لروئرن و او زوده فارسجا گو زل شعر دیرمیش ، سلطان محمود ، گنج
 یاشیندا اولن خاص بیر ندیمه سینه گو ره سو یمه میشدی :

تا توای ماه ، زیر خاک شدی خاک را بر سپهر فضل آمد
 دل جزع کرد گفتم ای دل صبر کاسن قضا از حدای عدل آمد
 آدم از خاک بود و خاکی شد هرکه زو زاد باز اصل آمد
 آلبارسلان - تورک سلجوقی سلطان ، فارسی دیلییین بوینوندا بو یوک
 حقی وار ائله که اونون زامانینا نک (حتی سلطان محمود غزنوی زاما
 - نیندارا) ایرانین دیوانی دفتر لرهای سی عربی دیلی ایله یازیلیر
 - دی اما آلبارسلان تخته که اوتور دو حکم ایلدی تمام دفتر لر
 فارسی دیلی ایله یاز سینلار . آشاغیدا گلن رباعی ملک شاه سلجوقی
 داندیر و گوسته ریرکی بوتورک شاه دانه حده جن فارسی دبلینده
 طبعی روان و لطیفیمیش :

بوسی زد یاردوش بر دیده ۱ من اورفت و بماند تر دیده ۲ من
 زان داده بر این دیده نگار بنم بوس کوچهره ۳ خوبش دیده در دیده ۴ من
 سلطان سنجر ده ادب پرورا ولارا ق او زوده فارسجا شعر دیرمیش و بوقطه
 اونداندیر :

بزرگان و خداوندان معنی یکی پنداز من سر مست گیرند
 بگاہ آنکه دولت یار باشد ز پا افتادگان را دست گیرند
 تورک سلطان آتسز خوارزمشاهی ده آشاغیدا گلن رباعی کیمی فارسجا
 گزه زل شعر لر یازارمیش :

بران جهان نشان فرمان منست
 با این همه سلطنت که امروز مراست
 در گوش فلک حلقه پیمان من است
 تورک سلطان تکش و سلطان شاه خوارزمشاهی - ایکی قارداش و ایکی سیده
 وتاج وتخته مدعی ایمیشلر سلطان شاه بورباعی نی دئییب قارداشینا
 یولامیشدی :

هرگه که سمند عزم من پویه کند
 اینجا برسول و نامه برنایدکار
 دشمن ز نهیب تیغ من مویه کند
 سلطان تکش اونون جوابیندا بئله سو یله ییبدیر :
 صدخنگ ترا ، خنجر بران مارا
 کاشانه ترا ، مرکب و میدان مارا
 خواهی که خصومت از میان برخیزد
 خوارزم ترا ، ملک خراسان مارا
 تورک سلطان جلال الدین خوارزمشاه او زشجاعتی حقیقینده فارسی دلیجه
 بئله دئییبدیر :

در رزم چو آه نیم ، در بزم چو موم
 از حضرت ما ، برندان صاف به شام
 بردوست مبارکیم و بردشمن شوم
 وز هببت ما ، برندنهار به روم
 ابوسعید ایلخانی ده فارسی دلیجه بئله سو یله ییبدیر :
 میان کعبه و ماگرچه صدییا بان است
 دریچه ای زحرم در سراچه جان است
 فارس ولایتینده حکومت ایله یین تورک آتابیگ لردن سعدزنگی و زونون
 تورک غلامی باره سینده فارسی دئییبدیر :

مائیم که دل از بر ما یکسو شد
 گوفاش، بداننده دشمن و دوست
 چون تیر بریاری کمان ابرو شد
 زنگی است که ترک خویش را هندو شد
 تورک سعدا و غلوسلغرشاه آتابیگ ، فارس محالیندا شاه و شاعریمیش بو
 رباعی اوندان دیر :

ای چرخ زگرددش تو خرسند نیم
 گر چشم تو بر بی هنر و نا اهلست
 آزادم کن که لایق بند نیم
 من نیز چنان اهل و خردمند نیم
 سلجوقشاه فارس آتابیگی یا شلی تورکان خاتونا که اونودوستا قسدان
 قورتاریب شاهلیقه یقتیر میشیدی بیربیر ایلها اولنمک تکلیفی ائدیب،
 قاری تورکان خاتون او زویا شلی اولدوقونا گوه ره بوایشدن گه
 چکیلمیش که سلجوقشاه بوگوو زل فارسی قطعه نی اونون ایچون دیپروا ونو
 ازدواجه حاضر ایلر :

بمن گوید آن نازنین یار من
 تو آنی که بودی به دلدادگی
 که افسوس دیگر جوان نیستم
 ولیکن من آن دلستان نیستم
 کز این نکته من دلگران نیستم
 بدو گفتم ای جان سبکبار باش

تو گرنیستی آنچه بودی نخست
نه من نیز هم آنچنان نیستم
کرمان حاکمی تورک قراختائی الخ سلطان قیزی پادشاه خاتون (لاله
خاتون) مغول سلطانلاریندان رومدا حکومت اقدن گیخاتونون آروادی
اولموش و اودا یاغشی فارسی دیین شاعریمیش رومدا اولاندا غریبلیک
دردیندن بقله دثیبیدیر :

هرچندکه فرزند الخ سلطانم
یا میوه بستان دل ترکانم
میخندم از اقبال سعادت ، لیکن
میگیرم از این غربت بی پایانم
گیخاتو کرمانین حکومتینی آروادنین آتاسیندان قالمیش حق اولدوقو
- ناگوره اونا و فرمیشدی - لاله خاتونندان صورنا محمود شاه قراختائی
که اودا شاعریمیش ، قاضی فخرالدینی او زترکمنلری وسیله سی ایله
او لدوروب و حکومتی یفتیشیب و بوباره ده فارسجا دثیبیدیر :

تا چندشوم اسیرهرناکس دون
چون کارجهان نیست زتقدیربرون
کردیم تهوری و دشمن کشتیم
تا خود فلک از پرده چه آرد بیرون؟
ایکی یوز ایله یاغین هراتدا ، تورک سلطان سنحرنسلیندن اولان آلکرت
سلسله سی نین مؤنسی ملک شمس الدین ده شاعرو فارسجا شعر دیریمیش
بورباعی ده ملک ضیاء الدین کابلی به جواب و فریبیدیر :

ای بیخبر از خویش نگه کن چپ و راست
با همچومنی خصومتت بهره خاست
من شمس و تو ضیاء و داندهمه کس
کز شمس بود هرچه در آفاق ضیاست
ملک شمس الدین او غلوملک فخرالدین ، ربیعی پوشنگی او زسارای شاعر
- ینی حبسه سالیب و ونون چوخلوالتجا مضمونلو شعر لرینین جوابینی
او زو فارسجا و شعر دیلی ایله بقله و فریبیدیر :

نیست تراروی رهائی زبنم
خواه کنون گریه کن و خواه خند
بند بساید پس از این پسای تو
چاه بود تابه ابد جای تو
زنده سوی گور فرستادمست
حال همین است خبر دادمست
ایلخانیلارین بیر بوداغی اینجوسلسله سیدیر (مغول دیلینده اینجوکلمه
سی خالصه ملکی معنی و فریر) و اولسلسله دن فارس ولایتینده سلطنت ایله
- ین شاه شیخ ابواسحق وحافظ شیرازی و عبید زاکانی کیمی آدلیم
شاعر لر ممدوحی و او زوده شاعریمیش و بورباعی اوندان دیر :

افسوس که مرغ عمر را دانه نماند
امید به هیچ خویش و بیگانه نماند
دردا و در یفا که در این مدت عمر
از هر چه بگفتیم جز افسانه نماند
اصلی تورک اولان آل مظفر شاهلاریندان بیرسی شاه شجاع دافارسجا
گو زل شعر لر دیریمیش نجه که دثیبیدیر :

ابوالفوارس دوران منم شجاع زمان که نعل مرکب من طوق قیصر است و قباد
منم که نوبت آواز هه صلابت منن چو صیت همت من در محیط خاک افتاد
تورک جلایر لرین بغداد دا حاکم اولان ساله سیندن تا نینمیش سلطان اویس
دیرکه اودا شاعر و بویوک سا وه ولی شاعر، سلمانین ممد و حوا یمیش واؤزو
ده فارسجا شعر دیین و ادب پرور یمیش، بیرگون سلمان سارا یا یارا -
ما زگشیم ایله سلطان اویسین حضورنا یشتیش، سلطان او ره رکه اینجیبر
سلمان در حال بیلیب فی البدیهه دیر:

ای زما مستغنی و امثال ما بر شما احوال ما پوشیده نیست
بر تنم پوشیدنی این است و بس بنده راهیچ از شما پوشیده نیست
بوسه ز سلطان اویسین چوخ خوشونا گلیب فوراً " او زگشیمینی بدنیدن
چیخاریب سلمان سا وه لی گشید پرور و شاعر اولدوغونا گوره فی البدیهه
سلمانین جوابین دا بئله سو یلر:

هر چند ترا جامه ما پوشیدن عیب است لطف کن این عیب بیوش
امیر تیمورون اوغلو شاهرخ دافارسی شعر دیر یمیش، او شاه منصورون
باشینی تیمورون قابا قینا آخا ندا بئله دئییدیر:

سردشمنان تو، استغفر الله که خود دشمنان ترا سرباشد
نثارم مرکبت باد، گرچه نثاری از این بیها تر نباشد
میران شاه اوغلو (امیر تیمورون نوه سی) خلیل سلطان داشا عربمیش و
فارس دیلیجه معشوقه سینه بئله دئییدیر:

آنکه شمشیر بدین صورت چون ماه کشید شکر لله که خدایش بدل چاه کشید
تو بچشم من دلخسته همانی و بجا ست آن محبت که مرا سوی تو نگاه کشید
شاهرخون ملکه سی گوهر شا دآغانین چوخ گو یچک ندیمه سی مهری آدینا بیر
کنیزده فارسی دیلی ایله شعر دیر یمیش بو شعر لرده اوندان دیر:

حلّ هر نکته که بر پیر خرد مشکل بود آ ز مودیم بیک جرعه می حاصل بود
گفتم از مدرسه پرسم سبب حرمت می در هر کس که زدم بی خود و لایعقل بود
سلطان حسین تیموری ده فارسجا شعر دیر یمیش بو بیت اونون طبعینی
اثریدیر:

جانا، جفا برای وفا میکشیم ما ترک وفا مکن که جفا میکشیم ما
سلطان حسین نوه سی موتمن میرزا داشا عروادب پرور و سئویملی سردار یمیش
اوبیر محاربه ده عیسی مظفر میرزا یا غلبه چالان حالدا، آتی نیسن
تا پقیری (تنگی) قیریلیب یئره دوشوب و مظفره اسیر اولوب که فی البدیهه
- یهه او زبختینی بئله دانلاییب دیر:

منم کز ضرب تیغم بیشه خالی از غضنفر شد

زبیدا دفلک ای دوستان دشمن مظفر شد

ز روبه بازی گردون زهم پیمانی طالع

تماشاکن که روباهی مظفر بر غضنفر شد

عثمانی سلطانلاریندا ندا چوخو فارسی شعر دثیبیب و بودیلینا دبیا تینسا

درین علاقه گوہ ستریب واوہ زمملکتلرینده اونویا ییبلا:

بوسلسله نین سلطانلاری فارسی دیلینی گوہ زل اوہ گره شیب و بودیلانده

شعر دثیبیلر:

سلطان با یزید حربی ایشلرده چوخ سرعتلی اولدوغونا گوہ ره (ایلدیریم)

قبلنمیشدی که قره بختلیکدن گون چیخان طرفیندن گلن تیمورخان آدلی

بیر آیری بویوک اوہ زوندن شجاعتملی تورک سردارا قارشی گلیب، مغلوب

واسیرا ولوب و دمیر قفسه سالینیدیرا و دافارسجا شعر دیریمیش، دثیبیلنلره

گوہ ره بوبیتی اسیرلیق حالیندا دثیبیدیر:

هردودکه بالاروداز سینه چاکم ابری شود و گریه کند بر سر خاکم

عثمانلی سلطان سلیم ده تورکجه، عربجه و فارسجا شعر دیریمیش، بو

ایکی بیت اونون بیر فارسی غزلیندندیر:

از یار همین درد دلی بیش ندارم من بهرهای از زندگی خویش ندارم

نیکوست در ایام جوانی دل خرم اما چه کنم؟ چون من درویش ندارم

عثمانلی سلطان مراد خاندا فارسی دیلینده شعر دین لردندیر، او شاه

عباس باثله یا زبیدیر:

روشن است اینکه آل پیغمبر نشود بنده کس و نوکر

خاصه آنکوشده ز پیشینسه وارث خاندان دیرینسه

خطائی" تخلصی داشیان شاه اسماعیل صفوی تورک و فارس دیلینین بیر

بو، یوک شاعری و بواوچ بیت ده اونون فارسی شعرلریندن نمونه دیر:

بیستون ناله زارم چوشیندا زجا شد کرد فریا دکه فرها ددگر پیداشد

خبر از کوتهی بخت ندارم زیراک سایه افکن بسر آن سروسهی بالا شد

گر خطائی کنی و خون "خطائی" ریزی من بر آنم که صواب از تو، خطا از ما شد

شاه اسماعیلین اوغلانلارینین دو، ردو سام میرزا - طهما سب میرزا -

بهرام میرزا - القاص میرزا دافارسی دیلینده شاعریمیشلر، بوربای

القاص میرزا نینکی دیر:

چون شیر درنده درشکاریم همه دایم به هوای نفس یاریم همه

کر پرده ز روی کارها بردارند معلوم شود که در چه کاریم همه؟

آشاقا دا گلن ربا عیدا بهرام میرزا دانندیر:

آشاقادا گلن ربا عیدا بهرام میرزادان دیر :

"بهرام" در این سراچه پرشر و شور تاکی بحیات خویش باشی مغرور؟
کرده است در این یادیه صیاد اجل در هر قدمی هزار بهرام به گور
بهرام میرزایین او غلو سلطان ابراهیم میرزادافا رسجا شعر دین و تخلصی
"جاهی" ای میس و بوشعری معشوقه سینه که گوؤ آغری میس سوء یله ییب دیر:
شنیدم که چشم تودارد گزندی مبادا که افتاده بر دردمندی
بو بیت ده سام میرزادان دیر:

حاصل عمر نثار ره یاری کردم شادم از زندگی خویش که کاری کردم
شاه طهمااسب صفوی ده فارسی دلیپنده گوء زل شاعر میس و بور باعی اونو
- نکودور:

یک چند پی زُرد سوده شدیم یک چند بیا قوت تر آلوده شدیم
آلودگی بود بهر رنگ که بود شستیم به آب توبه آسوده شدیم
ایکنجی شاه اسما عیلدا شاعر میس و "عادل" تخلص ائدر میس بوا یکی
بیت ده اونون شعر لریندند دیر:

دل بسته آنموی که بر روی تو افتد جا بسته آن چین که به ابروی تو افتد
بی خوابم از آن خواب که در چشم تو بینم بیتا بم از آن تا بکه در موی تو افتد
بوء یوک شاه عباسدا شاعر میس وفا رسجا شعر دیر میس بوا یکی بیت اونون
بیر غزلیندند دیر:

تو دوستی و منت دوستدار از جانم بدوستی که بجز دوستی نمیدانم
زهیچ کمتر و کمترم زهیچ اما یگانه گوهر بحر و محیط عرفانم
ایکنجی شاه عباسدا تورکی و فارسی شعر لر دیر میس - بو بیت اونون دور:
بیادقامتی در پای سروی گریه سر کردم

چو گلبن برگ برگش را بخون دیده تر کردم
هندوستانین نظام شاه آدیندا اولان سلطانی ده شاعر اولوب و "سپهری"
تخلص داشیب و بوشعرا ونون شعر لریندند دیر:
خالت خلیل، چهره گلستان آتش است

خطت سیاهی که بدامان آتش است
پیش رخ تودیده "سپهری" بهم نزد
آتش پرست بین که چه حیران آتش است

هندده تیموری امیرا طور لوقونو قوران محمدبا بر شاه دابویوک تورک
شاعری اولان خالدافارسی دلیپنه ده میل گوسته ریپ بودیلده شعر لر
دئییب دیر، بوا یکی بیتی ملاحظه بویورون که "بیانده" قلعه سی نین

امیری نظام خانا خطاب دثیبیدیر :
با ترک ستیزه مکن ای میر بیانده چالاکی و مردانگی ترک عیا ناست
گرزودنیا ئی و نصیحت نکنی گوش آنجا که عیا ناست چه حاجت به بیان است
با یربین او غلو همایون شاه شیرخانا مغلوب اولوب و شاه طهما سب
سیغیناندا پیر قطعه فارسی شعر دثیب و اونا یولاییدیر که نئچه بیستی
بورادا گلیر :

خسروا عمری است تا عنقای عالی همتم
قله قاف قناعت را نشین کرده است
روزگار سفله گندم نمای چو فروش

طوطی طبع مرا قانع به ارزن کرده است
همایونشاهین او غلو اکبرشاه - هند سلطانلارنین ان بو یوگوو آدلیمد
- یر اوداشا عریمیش و فارسجا شعر دیریمیش و اونون امری ایله چوخ
کتابلارسانسکریت دیلیندن فارسجا چوریلیدیر ، اکبرشاه هندوستاندا
شاه اولان حالدا او ز آتابا بالاری یوردو تورکستانی آرزولایساراق
فارسجا دثیبیدیر :

عمری همه با فراق و هجران بگذشت ، بادرد و الم
این عمرگر ، نمایه چه ارزان بگذشت ؟ درنج و^{ستم}
عمری که بشد صرف سمرقند و هراته با عیش و طرب
افسوس که درا گره ویران بگذشت ، با غصه و غم
اکبرشاهین او غلو جهانگیر پادشاه دافارس ادبیا تینا چوخ علاقه گوسته
- ریب ، بودیلی هندوستاندا یا یماقدان اضا فیه او زوده فارسجا شعر
دثیبیدیر :

من چون کنم ؟ که تیر غمت بر جگر رسید
تا چشم نارسیده دگر بردگر رسید
دروصل دوست مستم و در هجر بیقرار
داداز چنین غمی که مرا سر بر سر رسید
وقنی نیاز و عجز جهانگیر هر سمر

امید آنکه شعله نور و اثر رسید
تورک قاجاریه شاهلارینین آدلیملاریندان بیررسی ده فتحعلیشاه دیر
او ایندی تهران لهجه سی ساییلان فارسی دیلینین اول دفعه دانیشانی
و اونویا ییب متداول ایله یه نی و شعر و شاعرلیگی چوخ سوئن ، او زوده
فارسی دیلینده بیر قدر تلی شاعریمیش و شعرده تخلصی " خاتان اولوب

بوشعرده اونداندير :

" خاقان " که زهراشک گلگون ميريخت

وز تيغ غمت از دل خود خون ميريخت

خونی که ذخيره داشت اندر دل خويش

ديدم که ز چشم خويش بيرون ريخت

فتحعليشاهين اوغلانلاري ونوه لر يندن چوخو شاعر وفارسي شعرديرميشلر

از جمله " فخری " تخلصی علیقلی میرزا اعتضاد السلطنه و شیخ علی میرزا و

" شهره " تخلصی شاهزاده علیرضا و " دارا " تخلصی عبدالله میرزا و

محمدتقی میرزا حسام السلطنه و " انصاف " تخلصی شاهزاده ملک ایرج

میرزا و " دولت " تخلصی دولتشاه قاجار و حیدرقلی میرزا و " حشمت "

تخلصی همایون میرزا و فتحعلیشاهین انلی بخشینچی اوغلو تخلصی

" جلال " اولان جلالالدین میرزا و بیراییری اوغلو " بیضا " تخلصی اولان

شاهزاده الله و ردی میرزا و احمد علی میرزا و محمود میرزا که سفینه

المحمود آدینا سارای شاعر لرین تذکره سیننی یازیب دیروسلطان محمد

میرزا و هابثله عباس میرزا یینن اوغلو فریدون میرزا دا " فرخ " تخلصی

ایله فارسی شعر دئییب دیرو عباس میرزا نین فرهاد میرزا آدینسدا

اوغلو دا فارسی شعر دیرمیش و قاجار لاردان بیر آیری چوخ آدلیم وفارسی

دیلینده بوکسک سویه ده و روان صورتده داها شعر دیین ایرج میرزا دیر.

فتحعليشاهين قیزلر يندنده چوخ فارسي شعر دیین واریمیش از جمله

" زبیده خانم " ، " عفت خانم " و " ضیاء السلطنه " نهجه کی تاج الدوله

فتحعليشاهين آروادی داشاعره وفارسی شعر دییه نیمیش :

قاجار فارس دیللی چوخ شهرتکی شاعرشاهلار ییندا ن بیرسی ده ناصرالدین

شاه دیرکه بوغزل اونونکودور،

دوست نبایدزدوست درگله باشد

ده دله از بهر چیست عاشق و معشوق

با کله خوش نیست روی خوب تودیدن

طاقت صبرم نمانده است دگر هیچ

در شب هجرم چقدر حوصله باشد ؟

فارسی دیلینده شعر دیین، وفارس وفارسی دیین شاعر و ادیب لردن حمایت

اقدیب ایراندا مینا یلدن آرتیق حکومت باشیندا دوران قیلینج و قلم

صاحب لری سلطانلار و حاکم لردن سثوای یوزلرجه ، فطران ، پورحسن ، خاقانی

نظامی ، مهستی ، مولوی ، فضولی ، صائب و شهریا رکیمی بوء یوک تورک

شاعر لر و یازچی لار کتچمیشلرده فارسی دیلین قورویوب و بودیلده شعر

ونثریا زیب و انوبوا و جا بویا یشتیریلر .

تورک حاکم و شاعر لروتورک دیلی او، زو روزگارین حوادثلاری مقابلینده فارسی دیله چوخ یاردیملار اقدیلر بونا گوه ره ده ایندی تورک دیلی و تورک مدنیتی فارس دیلیندن و فارسلاردان و اسلامی انقلاب رهبرلریندن اوموشدو وار که آلتیش ایله یاخین منحوس پهلوی لر عصرینده یاساق اولان و اسلامی انقلاب ایشیقلیقی ایله اوزه و دیله چیخن تورک دیلی ده بششگون حر متلی حالدا عزیز ایرانین تورک دیلی نفوس امتینین تعداد یارارینا گوه ره مطبوعات دا و گروهی رسانه لرده و فارسی ایله یاناشی مدرسه لرده یا زیلیب و د فیلیب و اوخونسون، نجه کی اسلامی جمهوری حکومتی نین اساسی قانونون اون بئشینجی اصلینده بئله گلیب دیر . مرکزی ایران تورکلر آراسیندا بیراسکی حکایت وار دیر : بیر کندلی گوه رکه اونون دیوار سیز باغیندا بیر بادام آقاچیندا یفنگیجه بیر چیبیق (شوکه) عمله گلیر فکرافدرکه بودوز (شوکه) اگر او زگه لر . گوه کله تئز لیگه اونوال آقاچلیقا کسر لرو اوزه زوگله جکده الی یالین قالا جکدیر ، بونا گوه ره کندهالی سی ایچینده بئله شهرت و ثررکه من یوخوگوروموشم و یوخودامنه د فیلیب دیر - بیرکه او آغاچ نظرکرده دیروهرکس اونون بودا غلاینا دگسین سانجیلا - نیب تئز لیگه اوله جکدیر بوسوه زو کنندین خلقی اینانیب او آغاچا دگم دیلر و او چیبیق (شوکه) یوقوناییب ال آغاچی اولان زمان ، آغاچین ایه سی او زوا ونوکسیب ائوه طرف گتیرر ، یولدا ، یا واش - یا واش او زقا رنیندا آغری و بیرو پیس بورقو و سانجی نی احساس ایلسر ، آغاچا خطاب سوه یلر ، " او زوم قاییران نظرکرده او زوموده سانجیلا دیر - سان ؟ " ایندی بو حکایت تورکی دیلینین شرح حالی دیرکی " او زوم - قاییران فارسی او زوموده سانجیلا دیر سان ؟ " .

تورکی دیلیندن تاریخ بویوندانه اینکه حمایت اولونما یب دیر عکسینه همیشه اونا جور و اجوریا سا قلیق و دگرد و ثریل یب دیر ، ائله کی تورکی نین بیر لهجه سینده دانیشان و مجاور او لکه لرده یا شایان تورکلرده بیر بیر ایله علاقه سی اولما ییب وهرسی بیر یولا گشد یب دیر ، نجه کی همسان تاکستان ، ساوه ، قم ، قزوین ، اراک ، تفرش و خلجستان تورکلری که ایران آذربایجانی نین تورکی لهجه سینده دانیشلار ، بودیلین یاسا قلیقی و یا زیلیب و یا ییلما ماغینا گوه ره بیر آزا ایران آذربایجان لهجه سیندن ده اوزاق دوشوبلر حتی بواراضی نین تورک شاعر لری ده

چو خویری تورک شاعر لرین آدلارین وتخلصلارینی افشیتمه ییبلر، ائله بوخبرسیزلیکه گو ره دیرکه بومنطقه لرین تورک شاعرلری بیلمه میش آذربایجان یا اوزبک تورک شاعرلری نین تخلص لریندن او زلرینه تخلص سچیلر. کئچمیشده عزیزوالیقدا "قدسی"، "آثم"، "عاصی" و "خاکی" تخلصیندا ساوه لی بویوک شاعرلردن آدا پارمیشیق که بوتخلصلاردان - آذربایجان شاعرلریده استفاده ائتمیشدیرلر بومقاله ده "فانی" تخلصو - ندا همدانین درگزین محالی نین تورک شاعرلریندن بیرسی اولان همدانلی نصراله اصلانی نی سیزه تانیتدیریریق .

امیرنظام الدین علیشیر نواثی فارسی شعرلرینده تخلصینی "فانی" گفتیریب دیر، آما تورکی شعرلرینده تخلصی "نواثی" دیر، مرحوم نصراله اصلانی، امیرعلیشیرین آثارینه یوخاریدا گلن علتله رهالی چا تما یبیدیروبوتخلصی تکراری او زونه بگنمکیده بوسوه زه بیرآیبری آیدین دلیل دیر .

همدانلی "فانی" اوتورک شاعرلردن دیرکه اثرلرینین چوخونو فارسی دیلینده یارادیب دیر ائله که اوندان قالان شعرلرین ۳۲۰۰ بیتی فارسی ومین مصراعی تورکی دیر، اما تورکی دیلینده سو زلری چوخو سراق بیشمیشدیر. نصراله اصلانی ۱۲۷۱ ه. ش ده یازچاقی همدانین درگزین بخشی نین "کهارد" آدلی کندینده حاج امیراصلان خان عاقله سینده دونیا یه کلیب دیر. نصراله آنادان اولما میشدان قابق آتاسی علیخان اصلانی دونیادان گئتمیشدی وا آنا سینین محبتلی قوجا غیندا بو یویوب ۱۶ یاشیندا محلی علمی تحصیلاتین کسبیدن فراغت تا پیب و شاعرلیکده و رسا ملیقدا آد- سان قازانمیشدی، نصراله خان درگزین خانلارینین زمره سیندن ساییلا حالدا بو طبقه نین پیس آداب و رسومونا و اوندان ناشی اولان ثمره لر و طبقه لراختلافیندان باش تا پیب او زو خانلیقین و خانلارین علییه نه قووزانیب و شعرلرینده ها می یقرده بو طبقه نین یارا مازواگری ایشلرینه هجوم آپاریب دیر، نئجه کی بوفارسی شعرینده دیر:

بلکه از خان گذشته خانانیم
زیرکسی گرفته خوابانیم
روز افتاده خمارانیم
گردد دست مرد میدانیم
لول را نصف کرده چسانیم

ما جوانان درگزین خانیم
روز و شب بیست و چهار ساعت را
شب به مشروب نرند خمره کشیم
چونکه نوبت رسد به فور مراد
وقت ما بسکه تنگ و کار زیاد

هرکجا هست رند پای انداز
 ما بدو جان نثار و قربانیم
 خانان گراین چنین بود هیبات
 پس بخوان فاتحه مع الصلوات
 نصراله خان تورکی و فارسی شعر لرینده درگزینین مشاهیرینی تانیدیر
 - یب و محالین بو یوکلریندن آتد پا ربیدیر .
 " فانی " ۱۳۱۷ هـ . ش ده اسفند آییندا بقیین سکتہ عارضہ سی
 ایله ، محلدہ معالجه امکانی اولما مازلیقا گوہ ره واؤ زودئیشلی (ای
 تاپمایان دوا و حکیم ای حرام اوئن) مضموندا و ۴۶ یاشیندا بوفانسی
 دونیادان گئدیبدیر .
 " فانی " ۱۳۱۶ هـ . ش نین قیظلیقیندن و حیاتی شی لری تا پیلما
 - مازلیقینی و خلقین دیلینچی لیگی نی بئله نظمہ چکیبدیر :
 نجه دیلنمک اولوب بیزلره شعار بوایل
 نه قدر بوجا یلریک قالمیشیق خمار بوایل
 جووال - جووال گلیری گونہ گولہ بیزه بوغدا
 چا تاندا پخشا ولورقا بقا لیر بشکا بوایل
 بوبورج و خرج که بیزلرده وار فلک دوه زمز
 جناب بوغدا چولار خرمنی چا پسا بوایل
 گلیدی یا خشی زراعت ، بیزیم دگیله اما
 هامین بیقار آتد پارا صاحب احتکار بوایل
 اوکیمسه لرکه آتد پار میب دیلنمگین کئیفین
 دی گلنسی گوہ رسو دیلنمک نه کیفی و بوایل
 صا سلام آتد پار زهر ماردا قارجیغینسا
 ده ی وئریک یئمیشارا ولسا زهرما بوایل
 اگرچه بوجا ائله مک شعبه دیر دیلنمکدن
 بیزه بوشعبه اولوب دور وظیفه خوا بوایل
 بوزنده لیکدن او لوم یئیدی هر خطا کاره
 نملق ایله گئدن بوجا ، بی شما بوایل
 بیری آلان ایکییه هم چکن قرقلیبییر
 چوروتدو عو مرومو بو چرخ کجمدار بوایل
 نصراله خان ، خانلار و بو طبقه نین ظولملرینی چوخ یئرده مذمت و مضحکه
 آتشینہ دوتموشدو نجه که بو قطعه ده دئییر :
 آخر عمرده گوہ ردوم اوخانی ناز ایلسه
 بیزه نه ، سینگری ایری دیزی سوپا نی مینیب

بسکه اشک بالاجایدی گو، زه گو، رسه نمزیدی
دئدیم اوغلان خانای باغ، خاننه یه پالانی مینیب
نصراه اصلانی نین تورکی اثر لریندن آشا قدا گلن کف آروا دلاری وقیز
لارینین شرح حالی چوخ آدلیمدیرکه بواثر " فانی" نین تورک ادبیات
- تیندا وشعرینده قدرتین گو، ستریر:
نوبهار اولدو آچیلدی گفنه چو، لرده چیچک
هابولوت سسله دی اولده منیمدیرگو، به لک
سیچه لرچیک چیک ایله سالدیلا با غلاردا لئووا
قاراقار قایچی چون یوخدو قوروت یرقوردک
حاجی لیلک لریمیز چیخدیله پروازه تمام
دی قیرجانا - قیرجانا، یان - یان نیشیر بییرغازا
قازا اقلارهره بییر عرده سالیلار لانه
ساقساقا نغویرو قونا با غلادی بییرجه دو، گه جک
گو، رسیقیر چین چکیری شاخ صنوبرده نئووا
قاشلارین نوسمه له ییب ککلیک ائدیبا یاخی بزک
اوت بیتیب چو، لده چمنلردن اولوب چشمه روان
چیخدی ونا زلی ناخیرچی گفنه الده ده گنک
بییر بیر ایله دالاشیرلار دالار سرخوش و مست
باشلارین یان دوتوب آتدی قودو غلار جفتک
کنددلبرلی چیخدیله قیش آستان شادان
ووردولار ناز ایله نازک کمره بییرتیق اتک
بییرسی غلبیری گو، تدو چو، له گفندی اودونا
بییرسی چیمرانیب ایسلاتدی ائوینده تزرک
جمع ائدیبا کلفتینی کره نی سردی گونه یه
بییرسی دامداسریب چوخلوقی بیخ گو، زلی تک
بییری اششک دالی یا غلار، بییری طو، له سوپورر
بییری جام الده دوتوب رنگ ایچی ماللاردا نایشک
بییرسی یوخدو بوزو چویا بییری چو، لده بوزو
بییرسی یوخدو سا قینچی سا قیزی کنده ایبنک
بییری خامه اگیرر گونده آلیرا یککه، شاهه،
بییری یورقان سیری بییر گونده یی بییر بییرجه چورک
بییری اشغاله گفدی بییرکلی، دالدا کوله بار
بییری صحرا یه چیخیب شام ایچی درمیش یشمک

بیری ایگالده دگیرمانه دا قارجیخ دالدا
 بیری ایپ بفلده ،کلنگالده ودالیندا ورک
 بیرسی دامداگونه یده یامیری پالتارینی
 بیرسی لیفه سینی بیتلیری یانیندا کوپک
 بیری آسمیش قازانی شام ایچی یونجا بیشیریر
 بیری یاتمیش یو خودا بلکه گو ره تازه چو ره
 بیرسی آجدی ،زبس ایرته لیدن کرمه یا پیپ
 بیرسی تو خودیا تیپ بسکه یثیب داللی کوتک
 ائشیدیلرکه ایاق قابی وارعالده ولسی
 اوزونوگو ره ییب آدینی قویوبلار دوستک
 بیرسی داغلا ییب وباغلیری داببانی چاتین
 بیرسی زینت ایچون باشه سالیرکهنه لچک
 بیری وورموش اری ،سینمیش باشی قانی تو کولور
 قویوب اورتا لیکا شیطان طورودا نیرکولچک
 جمع اولوب غازیا قی درماقه گشدیرلر قیزلر
 هره سی بیربیرایله ایلیری بیرنوع حنک
 بیری اوینار ،بیری ییرلار ،بیرسی ملق اوچار
 استخوانلار قیزارا ولدیم که چالارکله نک
 بیرسی ایشله ییب ازبسکه اولوب بیرتوسونا
 بیرسی بسکه یاتیب ،نام خدا ، دامه دیرک
 بیرینین عارضینه بسکه قونوب گرد وغبار
 دیبه سن کرمه - قالا قاستونودوتموش میلیچک
 نازک انداملری لخت گلیر رقصه بعین
 قارا کوسووبا شینا نصب ایله ییب لرچو لمک
 بیرینین سینه سینه بسکه گشدیب دودتنور
 کورت - کورت ایلیری باسرفه بسان کپه لک
 گو زلرین بسکه دوتوب شهوت اولوب مست وملنگ
 یبیرافسوس چوسوراخه گیرمارمولک
 چیتین آدین ائشیدیلرکه ائدلر تونبسان
 یو خودا بعضی گو روبرورا ولومفل کوینسک
 بیری ازبسکه دو شورموش اودون اطموش بئلیخم
 بیری ازبسکه دریب یونجا اولوب کچ دیرسک

بیری سویلربا جیلار بیردقه آشوب ایله مین
 هوش وگوشویزو و فرین تا که دئیم بیز سو لهچک
 بیرجه ندیده قوناق گلدی دونن قونشوموزا
 بیله نقل ایلدی و خواه یالان، خواه گرچک
 شهرکندینده دقدی واردی نهجه چارقد لیر
 آدی میشمیشدی تیکیلر یوزونه چوخلو پولک
 هم دیپردی که بوآشدان سویا وار شوربا
 اتی سالان سویا اودو فررن اولور دالی خورک
 هم دیپردی بو هئویج کی اونو آلماق محله
 شهرکندینده قویوب اسم شریفین زردک
 شهر آروا دلارینین ایلهدی چوخ تعریفین
 دقدی بیچاره لرین اللری دو تما زدوه که جک
 داخی چوخ وار لیلارین هر بیری بیر چارقدی وار
 آدی یادیم دادگیل یاکه اینک یاکه ایپک
 غرض ازبسکه بولاردان دقدی اوندا بیلدیم
 شهرین اهلی بولباسی گئییب اولموش گویچک
 حقدن اولماز گئچن ارکندلیرین چوخ دو پیسی
 یاخی داپیسلا ایچینده تاپیلارتک بیرتک
 اوقدر کردوغبار ایچره بئله یاخی جمال
 دییه سن ابرسیاه آستا گیریب مهر فلک
 ایله چرکینه لباس ایچره بئله نرم بدن
 تیتره شیربسکه تروتا زهدی پستان وگوه بک
 بیری بی صحبت دلاله گوه زو شیـــــر شکار
 بیری بی منت مشاطه یوزو غنج بـــــزک
 بیری بی زحمت شانه تقلی همخوابه حور
 بیری بی زینت وسمه قاشی محراب ملک
 گوه زلری وقت محبتده چوبیر ماده غزال
 گوه ره هرکس دییر: انی جعل الله فـــــدک
 دولدورور سینه صافینه بسی صدق و صفا
 مهر چوخ کینه سی یوخ ساده و پاکیزه اورک
 فانی نین شعرلری توپلانیب و پلی کپی نورمونداعا ثله سی ودوستلاری
 الینده ساخلانیر، دئمه لیدیرکه فانی ایرج میرزا شخصیتینده و "آرگو"

بیر شاعر دیر که اونون گشچسمیشده شعرلری رسمی کانال دان گشچیب
 چاپ اولما ماقی ده بوعلته گو، ره دیر، عین حالدا، درگزین بیر الهی
 ومذهبی محیط اولدوغونا گو، ره و آرا تورک شاعرلری نین مذهبی ومرثیه
 - ای اثرلرینین سویه سی چوخ یو کسکدیرنجه که نصراله اصلانینین
 آشا قادا گلن امام حسین دیلیندن دئییلش رجزی گو، سته ریر:

حضرت امام حسین علیه السلامین

رجزی

محبوب دل حضرت خیرالبشرم من حیدر آتازهر آنا والاکهرم من
 بیر کوکبم وتابش ایکی قمرم من شه زاده ایم وشه منش وشه سیرم من
 من بیر گهرم ایکی گهردن اولان من بوکالبد هستی یه من جوهر جانم
 آیا تا نیمیر سیز منی دارای زمانم من مشی قضا وقدره حکم روانم
 من باعث ایجادم ومن قبل جهانم اکسیر حیات ایچره منم قوه، زیبق
 آفاقه هوا و کره وظلمت ونسوره جنه، پرییه، دامه، دده، وحش و طیوره
 انسه، ملکه، بحر، بره، دوزخ و حوره ارواحه واجسامه بطونایله ظهوره
 لاهوته و ناسوته منم حجت برحق
 حیدر دی آتام نور آتام فاطمه ذوالنور منده بوا یکی نور دنم نور علی نور
 مستورا و لابونور جهان ظلمته مستور آفاق بونورا یله اولوب روشن ومعمور
 افلاک بونورا یله تا پیب زینست و رونق
 گر حکم یزیدا ولسا جهان ایچره جهانگیر گریا غسا هوا دنبا شیما نیزه و شمیر
 بوا صغروب و جرمه، بوتیر گلوگیر بوخنجر و بوخنجر و بوزنب و زنجیر
 باش و فرم وتمکین ایلمم ناکسه مطلق
 دگسه کره لر بیر بیره خورشیدا ولاگرتار سیار اگرتا بت و ثابته اولاسیار
 یا نور سغوه ظلمتی ظلمت تا پانوار گر آبا یله آتش تا پابیر نشده بازار
 هیهات که عنقایه حکومت افده لقلق
 گر قانایله جدول کش اولاسوره حامیم حاشا که بوبا شایله یه ناکس لر تعظیم
 تا اینکه سرا فرازا و لاوخوش تا پاتکریم البته حسینا فتمرا و زون ذلته تسلیم
 هر قطره بوقان دان یا زاجاق نقش انالحق
 گریا ندیرا قوشلار پیرینی آتش نمرود هیهات خلیل الله نمرودا و لامعبود
 مرجانه نینا و غلوتا پاییلمز بظه قصود گریپکریم آتلا را یا قیندا اولانا بود
 باشیم بوهویخله چکردین ایچی بیسرق

من بیر بئله جدا نیمه توهینا ئده بیلیم من عمر و موبوننگ ایله چرکین ائده بیلیم
 بیعت ائله بیب آدیمی ننگین ائده بیلیم هیهات زنا زاده یه تمکینا ئده بیلیم
 گر قانه با تا جوشن ورنگینا و لایلمق
 البته که شهاب مطیع مگس اولماز بیررکن حقیقت کاسیرهوس اولماز
 نام ایله گولن ننگ ایله صاحب نفس اولماز هند اوغلو نازهرابالاسی ملتس اولماز
 بو آرزویه اولما بیب اولما زلامسوفق
 یوز بئله قوشون گلسه بو صحرا ده جداله حاشا که تزلزلتا پا قلبیم بوملاله
 عا جز دگیلم دوشمه بین هرگز بو خیاله مقصود بو حجتلره مقصد بو مقاله
 قلبیم یا نیری سیزلزه ای عرقه ناق
 من شیر غضبنا کم و سیز روبه محتال من موج سرا فرازم و سیز لر خسر یامال
 من عیسی دورا نم و سیز فرقه دجال من مهرد رخشا نم و سیز سایه بیحال
 من باد سحر گاهم و سیز لر رومه بسق
 دو تدوم منه ممکن اولاپا بنده لیق آخر عباس دن آیری نظه ییم زنده لیق آخر
 ائتسین شه و شهزاده نهجه بنده لیق آخر بو عمرده وار ننگ و سرافکنده لیق آخر
 ای مرگه حسینی تشرایله اکبره ملحق
 هر قدر ایلدیزا مرخلافته خلافه مختصدی جهان سلسله عبد منافه
 او رگتمه میشم من دیلیمی لاف و گزافه اجرای بو تکلیفده شمشیری غلافه
 قویما م مگرا ائتسین حق ایله باطلی مشتق
 ای وحشی و صحرائی و آواره عرب لر ای ددمنش و شیر شتر خواره عرب لر
 ای لخت و گدازاده قبا پاره عرب لر مهما نکش و بد عهد و ستمکاره عرب لر
 کافیدی نفاقیزه او تصدیق مصدق
 سیز لاش خور و موش خور و ما رخور آخر سیز وحشی و صحرائی و سیز دیندر آخر
 پیغمبر آدی ائتدی سیز مفتخر آخر تا اینکه سیزی یله دی عضو بشر آخر
 ورنه سیز و دام و دد و وادیدی محقق
 من بیر بیله خوشدل دگیلم دار فناده دنیا ده قالیب بیعت اقدم ابن زیاده
 بوننگ دیروننگ یا پیشما زبونزاده افسوس بیله دیرلیگه آوخ بو ملاده
 کیم ننگ ایله چرکینا و لاوعا رایله ملصق
 گرسویگرینه قان یغرییه کرب بلاده حاشا که تزلزلتا پا منده بو اراده
 ذلت له الین و فرمز حسین ابن زیاده گرفدیه خلیل الله کوچ گلدی مناده
 یقتمیش ایکی قربان کسرم شایق و لایق